

De stad als levend systeem; Over verantwoordelijkheid, radicale vergroening en het bouwen met tijd – *Steven Delva*

Abstract

In een tijd waarin we almaar hoger stapelen en sneller willen verdichten, groeit het besef dat ruimte geen optelsom van functies is, maar een levend systeem. Een systeem dat door de jaren heen is uitgeput, verkaveld en versnipperd — en nu kraakt onder zijn eigen gewicht. Terwijl beleidsnota's spreken over klimaatadaptatie, biodiversiteit, woningbouw en gezondheid, dreigen we één kerngegeven uit het oog te verliezen: dat deze opgaven geen losse thema's zijn, maar innig met elkaar verweven.

De ruimtelijke ordening is volwassen geworden in een tijd van maakbaarheid. In verkavelingen en bestemmingsplannen. Maar vandaag vraagt de opgave iets anders: niet méér plannen, maar meer ruimte om te verbinden. Niet méér regels, maar radicale integratie. Niet alleen groen *in* de stad, maar natuur *als* fundament van stadsontwikkeling.

Bij DELVA geloven we dat we die transitie enkel maken als we durven om het landschap leidend te maken — ook in het hart van onze steden. Dat vraagt om een nieuwe houding van ontwerpers en ontwikkelaars. Een waarin we niet enkel planmakers zijn, maar systeemwerkers. En soms: grondbezitters, initiatiefnemers, uitvoerders. Kortom: groen ontwikkelaars.

De stad als levend systeem

Over verantwoordelijkheid, radicale vergroening en het bouwen met tijd

Steven Delva

Standpunt en stellingnames

Maak landschap leidend, ook in het hart van onze steden

Bouwen met de systematiek van de natuur

Naar een andere economie van ruimte

Natuur niet als decor, maar een dragende structuur

De stad als levend systeem

Over verantwoordelijkheid, radicale vergroening en het bouwen met tijd

In een tijd waarin we almaar hoger stapelen en sneller willen verdichten, groeit het besef dat ruimte geen optelsom van functies is, maar een levend systeem. Een systeem dat door de jaren heen is uitgeput, verkaveld en versnipperd — en nu kraakt onder zijn eigen gewicht. Terwijl beleidsnota's spreken over klimaatadaptatie, biodiversiteit, woningbouw en gezondheid, dreigen we één kerngegeven uit het oog te verliezen: dat deze opgaven geen losse thema's zijn, maar innig met elkaar verweven.

De ruimtelijke ordening is volwassen geworden in een tijd van maakbaarheid. In verkavelingen en bestemmingsplannen. Maar vandaag vraagt de opgave iets anders: niet méér plannen, maar meer ruimte om te verbinden. Niet méér regels, maar radicale integratie. Niet alleen groen in de stad, maar natuur als fundament van stadsontwikkeling.

Bij DELVA geloven we dat we die transitie enkel maken als we durven om het landschap leidend te maken — ook in het hart van onze steden. Dat vraagt om een nieuwe houding van ontwerpers en ontwikkelaars. Een waarin we niet enkel planmakers zijn, maar systeemwerkers. En soms: grondbezitters, initiatiefnemers, uitvoerders. Kortom: groen ontwikkelaars.

Bouwen met de systematiek van de natuur

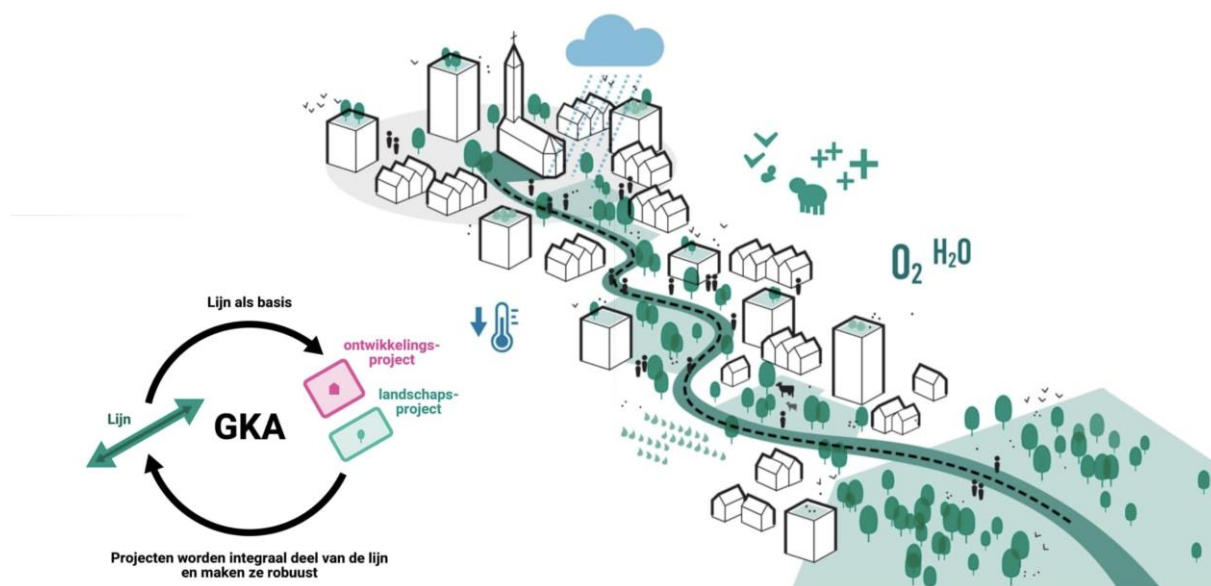
Op verschillende plekken in Nederland en België werken we aan stadslandschappen die niet langer eindbeelden zijn, maar mechanismen. Levende systemen, waarin water, bodem, natuur, mobiliteit en economie met elkaar verstrengeld zijn. In Buiksloterham in Amsterdam bijvoorbeeld, waar we samen met de gemeente en andere ontwerpteams het ruimtelijk raamwerk ontwikkelden, bouwen we voort op het experiment van De Ceuvél. Daar werd op kleine schaal onderzocht hoe planten vervuilde grond kunnen zuiveren — niet als alternatief voor sanering, maar als parallelle strategie om tijd en ruimte te creëren voor een regeneratief landschap.

De Ceuvél: vervuilde grond zuiveren met planten, en tevens een plek voor innovatie op het gebied van duurzaamheid, uitgegroeid tot een levendig hart voor de buurt.

Die systematiek wordt nu op grotere schaal ingezet: van het ophogen van de bodem langs het Hasseltkanaal met licht vervuilde grond tot het creëren van doorwaadbare, ecologische oevers aan het IJ. Niet om te ontsnappen aan milieueisen, maar om slim en adaptief met de werkelijkheid om te gaan. Omdat de grond schaars is, omdat de vervuiling reëel is, en omdat de natuur deel moet uitmaken van de oplossing.

Ook in Gent maken we die omslag zichtbaar. De Groenklimaatassen die daar ontstaan, verbinden stadsranden met binnenstad, waterstructuren met parken, sociale netwerken met ecologische corridors. Niet door in te grijpen met grof geweld, maar door te verweven. Door te erkennen dat robuustheid in het landschap ontstaat uit samenhang — niet uit schaalgrootte.

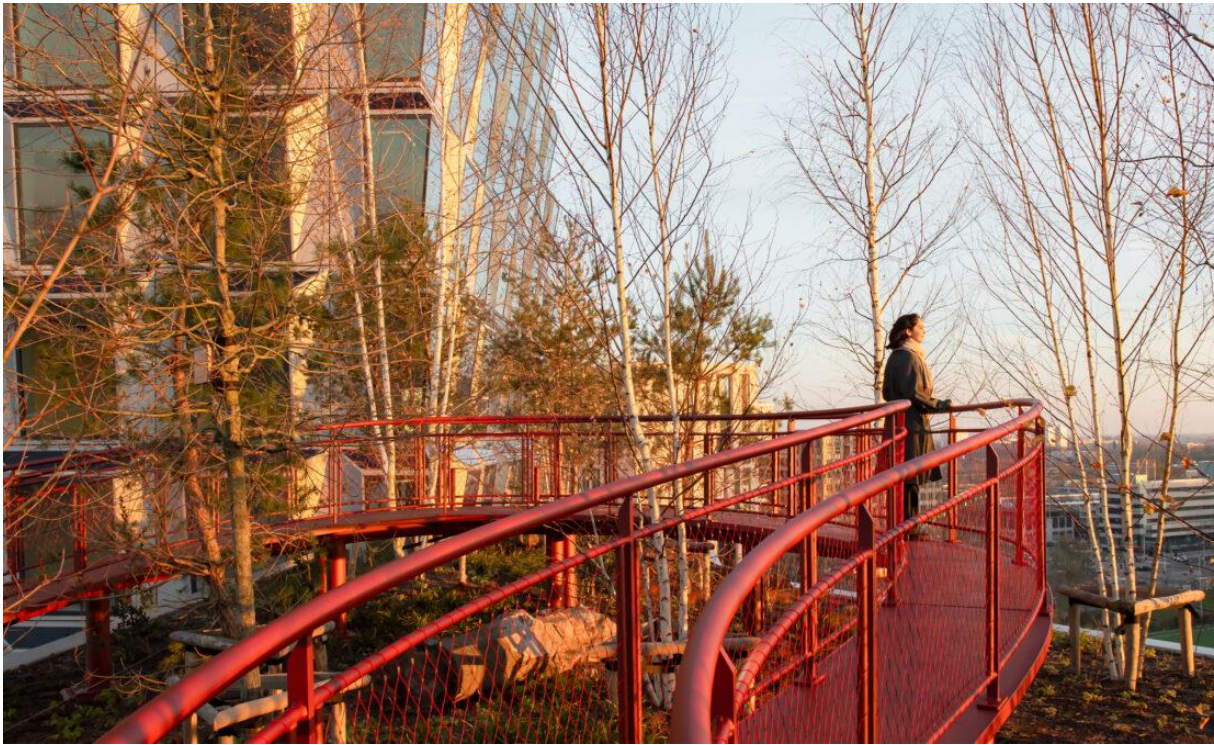
Groenklimaatassen Gent: verbinden van de stadsranden met binnenstad, waterstructuren met parken, sociale netwerken met ecologische corridors. Door ontwikkelingsprojecten en landschapsprojecten.

Een andere economie van ruimte

Stadsontwikkeling moet opnieuw leren kijken naar wat landschap kan. In Eindhoven (VDMA) zijn we mee initiatiefnemer van een binnenstedelijk project waar 95.000 m² aan programma – wonen, werken, voorzieningen – geflankeerd wordt door het eerste stadsbos van de stad. Niet als restpost, maar als centrale drager van de gebiedsidentiteit. Dat vraagt niet alleen een ontwerpde houding, maar ook een ondernemende. We nemen daarin eigenaarschap, letterlijk: door grond aan te kopen en de aanleg en het beheer van het bos zelf te faciliteren.

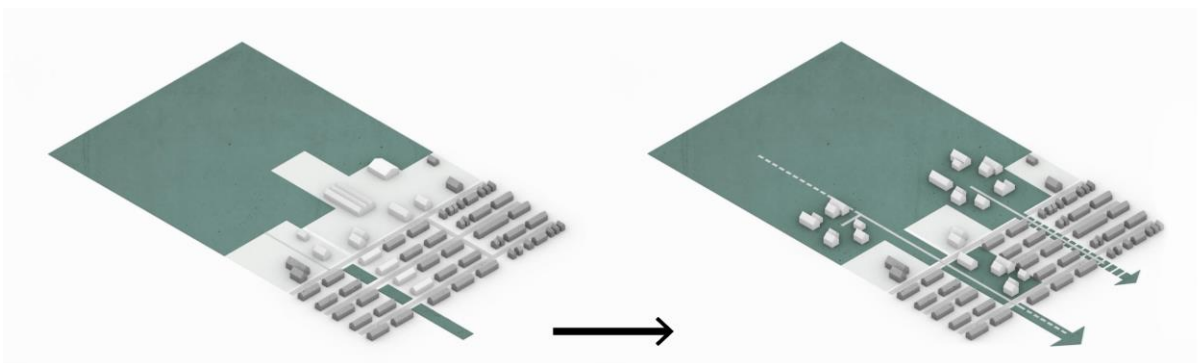
Ook bij PULS, een ontwikkeling op de Zuidas in Amsterdam, hebben we als landschapsarchitecten onze rol opgerecht. Niet enkel het ontwerp van het stadsbos tussen de torens komt van onze hand; we namen ook verantwoordelijkheid voor het budget, de realisatie, en de afstemming met aannemers. Niet omdat we per se willen bouwen — maar omdat zonder die betrokkenheid het groene hart van het project onderweg verloren dreigde te gaan. Door op die manier verantwoordelijkheid te nemen,

bewaken we het systeem achter het ontwerp. En zorgen we dat natuur geen gevel wordt, maar een structuur.

De PULS: een nieuwe rol voor de landschapsarchitect. Niet enkel het ontwerp van het stadsbos tussen de torens komt van onze hand, maar ook verantwoordelijkheid voor het budget, de realisatie, en de afstemming met aannemers.

In projecten als Stadsbuiten – een ontwerp voor een productief landschap op de rand van stad en land – wordt die integrale benadering verder doorgetrokken. Daar is groen niet het resultaat van planvorming, maar het vertrekpunt. Met ruimte voor landbouw, waterberging, recreatie, natuurlijke processen en stadsrandwoningen. Een plek waar geen stad inde natuur kruipt, maar waar een nieuw landschap met stedelijke functies ontstaat.

Stadsbuiten: ontwerp voor een productief landschap op de rand van stad en land: landbouw, waterberging, recreatie, natuurlijke processen en stadsrandwoningen

VDMA in Eindhoven: Groen niet als restpost, maar als centrale drager van de gebiedsidentiteit. Dat vraagt een ontwerpende houding, maar ook een ondernemende.

Geen decor, maar dragende structuur

Er wordt weleens gezegd dat we niet te veel natuur in de stad hebben, maar te weinig stad in onze natuur. Dat klinkt mooi, maar laten we voorzichtig zijn. Want de verleiding is groot om die stelling te lezen als een pleidooi voor eindeloze verdichting. Terwijl het tegendeel waar is: we hebben niet genoeg stad die natuur draagt. Geen stad waarin groen decor is, maar systeem.

De ruimtelijke professie heeft lang gedacht in sectoren, deelgebieden, disciplines. Vandaag ligt daar de uitdaging: hoe maken we ruimte tot een samenhangend verhaal? Hoe zorgen we dat het gesprek over klimaat, woningbouw, sociaal weefsel en economische vitaliteit niet langs elkaar heen loopt — maar elkaar versterkt?

Dat kan alleen als we durven kiezen voor generositeit. Voor lange lijnen in plaats van krappe kavels. Voor landschappen die tijd mogen krijgen. En voor samenwerking die verder gaat dan projectduur of planfase. Niet omdat het makkelijk is. Maar omdat de toekomst het waard is.